

Cecilia Boman – märkliga händelser i Mosjö

Vi ska nu få följa en kvinna som har minst sagt spännande livsöden. Hon heter Cecilia Boman och bor i Örebrotrakten. Hon gifter sig med häradsskrivaren Olof Quist som tar sitt namn efter orten Kvistbro. Hans föräldrar är kyrkoherden Jöns Kroksmoderus och hans hustru Maria Rondelitia. Olofs bror heter Isak Quist och tar över som kyrkoherde i Kvistbro när fadern dör. Men när Isak Quist själv dör 1701 betar sig brodern Olof på ett rätt märkligt sätt i samband med dennes begravning.

Det första som sker är att Olof och hans hustru Cecilia Boman åtar sig att på eget bevåg ombesörja vad som ska anskaffas till begravningen. Olof ser till att kyrkovärden öppnar kistan i kyrkan där hans bror varit präst. I ett förseglat kuvert ligger 28 riksdaler och 8 dukater som växlas mot ”annat mynt”. Själva syftet med detta är oklart, men vad som är helt klart är att hustrun Cecilia tar pengarna och åker till Arboga marknad. Där gör hon diverse inköp till begravningen. Bland annat. För en del av pengarna tycks gå till hennes egen shopping. Exempelvis köper hon ett vackert tyg som ska vara beklädnad till kistan. Men en del av detta tyg överläts till skräddaren Lars Larsson som syr upp en tröja åt Cecilia.

Det något självsvåldiga beteendet försätter då de utan hänsyn till andra arvingar börjar fingra på arvegodsset. Olof och hustrun plockar på sig diverse redskap, väskor och träsaker i den avlidnes hus, liksom en lista på gäldenärer de finner – möjligen för att senare driva in dessa skulder. Kyrkoherden Gustav Klingius som är svåger till Olof, ser sin hustrus del i arvet hotat, och stämmer Olof Quist inför tinget. Olof ger dock svar på tal och menar att det är hans moder, Maria Rondelitia, som har bett honom om allt detta. Det är hon som har haft nycklarna till kistan, det är hon som har betalat skräddaren för att sy tröjan och det är hon som har bett att en del saker ska plockas ut ur huset. Olof menar att han bara har expedierat hennes order, och inte på något sätt själv tillskansat sig delar av kvarlåtenskapen för egen vinning.

Hur rättstvisten avlöper vet vi inte. Rätten menar att nästa steg är att modern Maria måste komma till tinget för att ge sin version av saken. Men fallet tas inte upp vid något senare tillfälle. Antingen förlikas Olof och svågern eller så dör den över 80-åriga Maria Rondelitia innan hon hinner komma till tinget.

Olofs hustru Cecilia Bomans liv blir fortsatt dramatiskt. När något särdeles udda skedde i en socken var

det vanligt att prästen nedtecknade dessa händelser. Jag ska strax redogöra för en sådan märklighet som drabbade Cecilia Boman senare i livet, men först tar vi en titt på hennes föräldrar. Cecilia föddes 2 februari 1679 i Mosjö någon mil söder om Örebro, av krögaren Johan Boman och Maria Persdotter. Familjen driver gästgiveriet Wretstorps krog. Sedan 1600-talet hölls ting strax söder om Vibysjön och i anslutning till tingsplatsen hade en gästgivaregård alltså anlagts.

Kanske något märkligt är det vid tiden stor brist på gästgivaregårdar. Skälet är att kung Magnus Eriksson – som ett sätt att stävja våldgästning – hade bestämt att det skulle finnas gästgiverier varannan mil utmed de allmänna vägarna. För att locka fler att öppna vägkrog införs stora skattelättnader för dem som öppnar gästgiveri. En gästgivaregård ska ha plats för minst 24 hästar och om gästgivaren är ensam på orten om verksamheten är denne också skyldig att ha tre våningar på krogen: en för de adliga, en för ”annat hederligt folk” och en för ”gement sällskap”. Medan en lokal krögare bara får servera en sorts vin, en sorts öl och endast svenskt brännvin, så får gästgivare servera samtliga sorters öl och vin som finns tillgänglig på marknaden.

Johan Bomans och Maria Persdotters gravsten.

Att vara krögare är inte på något sätt ofint, utan familjen är framstående i församlingen. Till deras ära reses en över två meter hög gravsten som än i dag kan skådas i Mosjö kyrka. Texten på den lyder: "Här under vilar sig fordom äreborne Johan Persson Boman vilken i herranom avsomnade 1711 samt med sin kära hustru dygdesamma matrona Maria Persdotter vilken i herranom avsomnade 1714."

Efter föräldrarnas bortgång övertar dottern Cecilia och hennes man Olof Quist en av deras fastigheter. Den kallas för Krutbruket och är egentligen ett gammalt salpeterbruk där man kokat salpeter ända sedan Gustav Vasas dagar. Något krut tillverkades sannolikt inte där, annat än för jägarnas behov eller möjligen för det lokala försvaret.

När Olof dör bor Cecilia ensam kvar i det gamla trähuset. Märkligheterna börjar 2 november 1741. I Krutbruket slår en underlig, omsider skadlig och frätande eld upp. Den tänds i stockar mitt i väggen, i hörnen på huset. Flammor flyger iväg mot höskullen och även till jordkällaren, vilken fattar eld och brinner ner. När elden släckts inspekterar Cecilia de svedda stugväggarna och funderar säkerligen på vad som egentligen skett. Hon får dock inget svar, än mindre någon ro.

Bränderna fortsätter oförklarligt i över en månads tid. Inte mindre än tio gånger brinner det, men då hon satt ut vakt hinner de släcka samtliga gånger. Men inte den elfte gången. Den hetsiga elden tänder med hast bo-darna som helt brinner upp. Cecilia, hennes dräng och piga och alla kreatur flyttar därifrån och lämnar huset öde. Det blir en lugn vinter utan eldsvådor.

Om våren bestämmer sig Cecilia att flytta tillbaka till Kruthuset. Då startar utbrotten på nytt. De lyckas släcka elden flera gånger, men 4 maj 1742 tänds den "med största hast och häftighet". Ladugården brinner ner till grunden. "Af hwad orsak wet Gud" skriver prästen i församlingsboken.

Cecilia börjar själv söka en förklaring och talar med sin dotter Maria Quist som bor i Askersund. Det visar sig att två lappgummor tidigare har varit och tiggat då Cecilia inte var hemma. Maria som var på besök var inte benägen att ge dem något då modern inte var inne, varpå de sa: "En bettnos (argsint person) var mor din och så är du. Jag var här för tre år sedan och intet gav hon mig, och så gör du. Tro mig, du vinner intet därpå. Det vore mycket bättre om du gav lappgumman något annat än bett över nosen. Jag har lovat mor din, men nu ska jag göra fult för er."

Cecilia Boman tror således att det är lappgummornas förbannelse som drabbat henne och bestämmer att hon inte kan bo kvar på samma plats. Istället väljer hon att bosätta sig på ett annat ställe längre österut på backen. Hon sätter upp en mangård och en ladugård med timmer från det gamla krutbrukshuset.

Men att flytta hjälper föga, elden fortsätter förfölja henne. Natten till 10 augusti är det dags igen. Elden slår upp i den nybyggda ladan och även i fåhuset, men släcks i tid. I november brinner också vad som är kvar av det gamla Krutbruket ner och senare bryggghuset. I början av december brinner den nya ladan och trösklogen ner. Cecilia finner ingen bättre råd än att flytta in till sin syster som driver krogen. Natten till lucia händer det märkliga att elden då slår upp och bränner ner krogens två hölador. Och natten efter tar den vedhuset också. Prästen i byn som följt händelseförloppet skriver att elden "syntes liksom vilje förfölja den arme meniskian".

Cecilia Boman har nu fått nog. Hon väljer att sälja allt vad hon har på auktion, får och få och alltsammans, för att bege sig till annan ort för att undvika lappgummornas förföljande hämningseld. Om man med nutidsögon ska bedöma lappgummornas trolleri bör man ha i åtanke att byggnaderna uppfördes med virke från det gamla salpeterverket. Detta var förstås mycket lättantändligt vilket torde ge en mer logisk och naturlig förklaring till märkligheterna.

